

Սկիթի հատորը՝ այնքան լաւ գրուած, այնքան մաքուր պահուած է որ իր ոսկեղօծ, ամուր կազմով եւ մութ կարմիր ազնիւ թաւիչէ հաստատուն ծածկոցով ու արծաթ-կոճակ կապիչներով, կոլտի գրքերու վրայ տածած դուրգուրանքը կը մարմնացրնէ: Գծբախտաբար այն հատորներէն շատերուն մէջ ո՛չ թուական կայ, ո՛չ յիշատակարան:

Ղուկաս Վարդապետ իբր Խորթմանիչ՝ իր այս հսկայ թարգմանութիւններով նշանակելի գիրք մը շինած է իրեն հայ մատենագրութեան պատմութեան մէջ: Անհուն, մանաւանդ տոկուն աշխատութիւն տրուած է ատոնց:

Թարգմանուած գործերուն, ինչպէս պիտի տեսնենք, մէկ ցանկը պահած է Հաննէ: Կոլտ՝ Սկիթի Յիշատակարանին մէջ կը յիշէ «Անտառ» ն ու «Խաբէութիւն Աշխարհի» ն: Իսկ «Անտառ» ի Յիշատակարանին մէջ հաւաքաբար կը յիշատակէ. «դի՛ն Բաղձաց Խորթմանեցոցեալ գրեանց, յաւելի եւ շայս գրեանց» (= Անտառ) ի շրթմարանս ազգիս հայոց:»

Ատոնց ամբողջ ցանկը ունենալու համար, անշուշտ, Նալեանի ատեն թարգմանուածներն ալ հաշուի առնուելու են:²

1 Երանի թէ Ղուկաս Վարդապետի թարգմանութիւններուն քննական ուսումնասիրութիւն մը նուիրուէր եւ հաարնտիր հասուածներէն հաւաքածոյ մը հրատարակուէր: Ժամանակակից կը յիշուին իբր թարգմանիչ Մալաթիա Գրեց Կոստանդնուպոլսեցի, որ գործակցութեամբ Ղուկաս Վրդ. ի թարգմանած է Երուսաղէմի պատմութիւնը 1725ին: Պետրոս Վրդ. Թիֆլիզեցի, Յովհաննէս Կապոյտիկ «տէ բրօփականտա ֆիտե» (= հաւատոյ տարածման) «գպրատունէն:» Կապոյտիկ կ'ըսէ թէ Շղթայակրի եւ Նալեանի յանձնարարութեամբ թարգմանած է «փլափիտ Յովսէփայ» «գհնութեանց հրեականաց» գործերը 1745ին (Չեռագիր): Ստեփաննոս Լեհացին ալ թարգմանած է Յովսէփոսի Հնախօսութիւնը:

2 «Նալեան» հատորին մէջ Ղուկաս վարդապետի թարգմանութիւններուն մանրամասն ցանկը պիտի ունենանք: